

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

Кафедра Менеджменту

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ЛІДЕРСТВО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Освітня програма Менеджмент організацій і адміністрування

Гарант освітньої програми д.е.н., професор Колосов Андрій Миколайович

1. Назва освітнього компонента.	Лідерство та організаційна поведінка
2. Рік (роки) навчання.	4
3. Семестр / семестри.	8
4. Кількість кредитів ECTS.	6,0
5. Відомості про викладача (викладачів).	Викладач – Матушкіна Марія Василівна – асистент кафедри менеджменту, e-mail: matyshkina.m@gmail.com
6. Мета вивчення освітнього компонента (в термінах результату навчання й компетентностей)	<p>Метою вивчення освітнього компонента є формування у здобувачів вищої освіти наукових і професійних знань у сфері ефективного лідерства, активізація лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління і управління іншими людьми, а також вивчення індивідуально-психологічних характеристик особистості, її мотивації та ставлення до різних складових трудового процесу, вертикальних і горизонтальних комунікацій та міжособистих стосунків, тенденцій організаційного розвитку та реакцій на зміни.</p> <p>Завдання освітнього компонента сформувані наукове уявлення про соціально-психологічну природу лідерства, про сучасні виклики і вимоги щодо ефективного лідерства; ознайомити з основними видами лідерства та їх проявами у різних сферах життєдіяльності особистості та суспільства; розшири уявлення про власний потенціал лідера для подальшого особистісного та професійного розвитку; сформувані компетентності лідера; оволоділи професійними знаннями і навичками щодо розподілу праці з урахуванням індивідуальних та групових реакцій на структурні зміни; удосконалення середовища, що оточує, розроблення ефективних стратегій розвитку організації та формування політики оптимальної мобілізації людських ресурсів; забезпечення підготовки управлінського персоналу до роботи з неформальними групами; забезпечення процесу реалізації управлінських рішень за допомогою управління мотиваційною динамікою і внутрішньо-організаційним конфліктовирішенням.</p> <p>Знати: основні відмінності між менеджментом та лідерством; основні концепції та теорій лідерства; механізми формування та модифікації бажаної для лідера поведінки; характеристики та особливості застосування різних стилів лідерства керівником;</p> <p>основні положення сучасних і класичних теорій управління організаційною поведінкою співробітників;</p> <p>базові інструменти управління поведінкою людей на індивідуальному, груповому та організаційному рівнях;</p> <p>мікро- і макропідходи до організаційної поведінки;</p> <p>можливості персонального розвитку в організації;</p> <p>чинники організаційної поведінки і можливості їх використання для вирішення питань, що стосуються досягнення цілей організації;</p> <p>переваги та обмеження групових та індивідуальних методів прийняття рішень і командних форм діяльності;</p> <p>причини стресових ситуацій та їх наслідки, методи подолання.</p> <p>Вміти: відрізнити керівника від лідера;</p>

	<p>оцінити власний лідерський потенціал, аналізувати стилі лідерства керівників та членів організації, розуміти напрямки їх удосконалення; застосовувати висновки теорій психології особистості для розвитку власного лідерського потенціалу та лідерського потенціалу організації; вміти формувати мотивацію працівника до виконання корисних організації дій через використання різних інструментів влади; розрізняти ознаки командної роботи, використовувати методи зміцнення та розвитку організаційної культури; адекватно застосовувати моделі і підходи теорії організаційної поведінки для вирішення завдань, пов'язаних з управлінням організаційною поведінкою; виробляти власні рекомендації з коригування поведінки співробітників; застосувати методи управління поведінкою людей в практиці організаційної діяльності.</p>
<p>7. Методи навчання</p>	<p>Вербальні (лекції-презентації, дискусія), наочні (презентація, схематично-графічні, пояснювально-ілюстративні), практичні (розв'язання ситуаційних завдань (кейсів), виконання практичних завдань, індивідуальні та групові вправи, самостійні спостереження, командні завдання).</p> <p>Навчання також може відбуватися за допомогою використання освітнього порталу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» Moodle http://do.luguniv.edu.ua/., платформи Microsoft Teams.</p>
<p>8. Навчальний освітній компонент забезпечує формування ряду загальних та спеціальних компетентностей</p>	<p>ЗК11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). СК4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними. СК5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту. СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань. СК14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності. СК15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички. СК17. Здатність до побудови кадрової стратегії підприємства та організації роботи персоналу на основі сучасних методів наукової організації праці, організаційної культури та соціальної відповідальності.</p>
<p>9. Програмні результати навчання</p>	<p>ПРН3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства. ПРН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень ПРН7. Виявляти навички організаційного проектування. ПРН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації. ПРН9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи. ПРН10. Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації. ПРН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації. ПРН14. Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів</p>

	<p>команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації.</p> <p>ПРН15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідальне та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.</p> <p>ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.</p> <p>ПРН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.</p> <p>ПРН19. Демонструвати навички використання сучасних методів розробки кадрової стратегії.</p>
10. Передумови (актуальні знання, необхідні для опанування освітнього компонента)	Теоретичною і методологічною базою вивчення освітнього компонента «Лідерство та організаційна поведінка» є освітні компоненти «Теорія організацій», «Менеджмент», «Управління персоналом», «Самоменеджмент» тощо.
11. Зміст освітнього компонента	Структура освітнього компонента представлена табл.1
12. Список рекомендованої навчальної літератури	<p style="text-align: center;">Основна навчальна література</p> <p><u>Лідерство</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лідерство: навч.-метод. посібник для студ. денної та заочної форм навчання спец. „Менеджмент організацій”/ укладач: Матушкіна М.В. Л. : Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2014. 203 с. 2. Гура Т., Романовський О., Книш А. Психологія лідерства в бізнесі: навчальний посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. 100 с. 3. Комарова К.В., Коляда С.П. Лідерство: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпро: 2017. 430 с 4. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 освіта/педагогіка спеціальності 011 освітні, педагогічні науки. Полтава : ПУЕТ, 2020. 232 с. 5. Нестуля О. О., Нестуля С. І. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ ст. – початок ХХІ ст.): навч.посіб. Полтава: ПУЕТ, 2016. 375 с. 6. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В.. Харків, 2017 р. 100 с. 7. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. Івано-Франківськ. Лілея НВ. 2015. 296 с. 8. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко Харків, 2017. 100 с. <p><u>Організаційна поведінка</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційна поведінка. Навчальний посібник для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності „Менеджмент організацій” / Укладач: М. В. Матушкіна, Старобільськ, 2016. 200 с. 2. Матушкіна М.В. Мотивація персоналу методами навчання. Проблеми системного підходу в економіці. Київ, 2012. №2 http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/ejournals/PSPE/2012_2/Matushkina_212.htm

3. Матушкіна М.В. Методи навчання як засіб мотивації персоналу. І Міжнародна науково-практична конференція „Сучасні тенденції у розвитку маркетингових, фінансових, інформаційних технологій на світовому економічному просторі” м. Луганськ, 20-21 травня 2010 р. Луганськ : ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. С. 115 – 117.
4. Євтушенко В. А., Кудінова М.М. Організаційна поведінка : конспект лекцій. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 84 с.
5. Молчанова А. О., Воляник І. В., Кондратьєва В. П. Організаційна поведінка: навч. посібн. Івано-Франківськ, Лілея НВ, 2015. 176 с.
6. Організаційна поведінка. Аспекти ефективного підприємництва / [П. Д. Дудкін, О. Б. Мосій, О. М. Владимир та ін.]. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. 252 с.

Додаткова навчальна література

1. Адізес І. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. К.: Наш формат, 2019. 304 с.
2. Когут І. В., Лучко Г. Й. Стилі лідерства проектного менеджера в управлінні командою проекту. Ефективна економіка. 2019. №10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7354>. DOI:10.32702/2307-2105-2019.10.77
3. Ланкастер Дж. Лідерство в стилі Lean. Шлях до постійного вдосконалення вашого бізнесу. К. : К.Fund, 2017. 240 с.
4. Максвелл Дж. 21 беззаперечний закон лідерства. Х.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 320 с.
5. Нестуля О.О., Нестуля С.І. Основи лідерства. Наукові концепції (від найдавніших часів до середини ХХ ст.): навч.посіб. Полтава: ПУЕТ, 2016. 227 с.
6. Нестуля О.О. Нестуля С.І. Дидактичні основи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 799 с.
7. Семенець-Орлова, І. А. (2021). Розбудова організаційного лідерства як елемент антикризового управління (в умовах). Публічне урядування, (1 (26), 225-234. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2021-1\(26\)-225-234](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2021-1(26)-225-234)
8. Швець Г.О. Лідерство як невід’ємна складова ефективного менеджменту. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 33. С. 124-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2017_33_18
9. Diegtiar, A., & Vubliiy, M. (2020). Співвідношення понять «керівництво» та «лідерство» в управлінні сучасною організацією. Лідер. Еліта. Суспільство, (1), 52–63. <http://les.khpi.edu.ua/article/view/219731/219463>
10. Roy V. Organizational Leadership in the Time of Covid-19 [Internet Resources]. 2020. Mode to access: <https://blog.vantagecircle.com/organizational-leadership/>
1. Дергачова В.В., Федірко Г.А. Особливості формування корпоративної культури на підприємствах України. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2018. № 15. С. 1-8. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.15.2018.135694>.
2. Лепейко Т. І., Лукашев С.В., Миронова О.М. Організаційна поведінка : навчальний посібник Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 156 с.
3. Лютенс Ф. Організаційна поведінка: Підручник для студентів. К. : Основи, 2012. 49 с.
4. Новак В. О., Мостенська Т.Л., Ільєнко О.В. Організаційна поведінка:

	<p>підручник. К. : Кондор, 2013. 498 с.</p> <p>5. Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2017.1385 с.</p> <p>6. Ринкевич Н.С. Організаційна культура підприємств: виклики, загрози та тенденції. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 3(57). С. 123-136. DOI: 10.12958/1817-3772-2019-3(57)-123-136.</p>
13. Форми та методи оцінювання	<p>Поточний контроль: Фронтальне опитування, підготовка доповідей, розв'язання ситуаційних вправ (кейсів), дві письмові контрольні модульні роботи дфн / одна письмова контрольна модульна робота зфн.</p> <p>Семестровий контроль: Відбувається у формі іспиту, що полягає в оцінюванні засвоєння здобувачем освіти теоретичного та практичного матеріалу з освітнього компонента за семестр. Іспит складають у період екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом. Форма проведення семестрового іспиту письмова, за контрольними запитаннями.</p> <p>У разі, якщо здобувач вищої освіти вважає оцінку за іспит необ'єктивною, він може подати звернення про оскарження результатів оцінювання відповідно до процедури (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_10_protos_zabezp_yakist_osvita_2020.pdf).</p> <p>Перескладання освітнього компонента відбувається за процедурою: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_2_protos_zabezp_yakist_osvita.pdf.</p> <p>Проведення факультативних занять для повторного оцінювання освітнього компонента відбувається за процедурою: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_3_protos_zabezp_yakist_osvita_2020.pdf</p> <p>Підсумковий контроль: передбачає арифметичну суму балів, отриманих здобувачем вищої освіти за всі види робіт з освітнього компонента впродовж семестру. Максимальна кількість балів становить 100 балів.</p> <p>Підсумкову оцінку на денній формі навчання розраховують, виходячи з критеріїв: дві письмові контрольні модульні роботи (по 10 балів за кожен модуль) – 20 балів; 14 практичних занять – 56 балів (в тому числі самостійна робота 14 балів).</p> <p>Іспит – письмова робота – 24 бали.</p> <p>Підсумкову оцінку на заочній формі навчання розраховують, виходячи з критеріїв: одна письмова контрольна модульна робота – 20 балів; 8 практичних занять – 46 балів (в тому числі самостійна робота 16 балів).</p> <p>Іспит – письмова робота – 34 балів.</p>
14. Шкала оцінювання	<p>За діючим Положенням про організацію освітнього процесу в ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, шкала оцінювання представлена в табл. 2. с. 7</p>
15. Технічні вимоги до комп'ютерного та іншого технічного обладнання, яке забезпечує	<p>Мультимедійний проектор. Доступ до мережі Internet. Локальна мережа Wi-Fi. Платформа Microsoft Teams. Освітній портал (http://do.luguniv.edu.ua). Комп'ютер без особливих вимог. Програмне забезпечення: ОС Windows, Офісний пакет Microsoft Office.</p>

навчальний процес:	
16. Мова викладання	Українська
17. Feedback освітнього компонента	Наприкінці освітнього компонента ЗВО пропонується Анкета, що містить питання щодо змістової частини, форм та методів подання навчального матеріалу, а також передбачає висловлення вражень від проходження ОК. Отримані відповіді допоможуть удосконалити викладання освітнього компонента.

Таблиця 1

Зміст освітнього компонента

№	Змістовні модулі та їхня структура	денна форма навчання					заочна форма навчання				
		загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота	загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота
Перший модуль											
1.1.	Теоретичні основи лідерства	12	2	2		8	13	2	2		9
1.2.	Поведінські теорії лідерства	12	2	2		8	13	2	2		9
1.3.	Ситуаційні теорії лідерства	12	2	2		8	12	2			10
1.4.	Сучасні моделі лідерства	12	2	2		8	13	2	2		9
1.5.	Влада та вплив лідера	12	2	2		8	12		2		10
1.6.	Стратегічне лідерство	12	2	2		8	12	2			10
1.7.	Інноваційне лідерство	10	2			8	9				9
Другий модуль											
2.1	Основи організаційної поведінки	12	2	2		8	12	2			10
2.2.	Взаємозв'язок особистості та організації	12	2	2		8	12		2		10
2.3.	Сприйняття та теорія атрибуції	12	2	2		8	12	2			10
2.4.	Мотивація на робочому місці	12	2	2		8	11		2		9
2.5	Групова поведінка і поведінка в команді	16	4	2		8	12	2			10
2.6	Організаційна культура. Управління організаційним розвитком	12	2	2		8	12	2			10
2.7	Конфлікти та стреси в організації	12	2	2		8	12		2		10
2.8	Комунікативна поведінка в організації	12	2	2		8	13	2	2		9
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	180	32	28		120	180	20	16		144

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
63-74	D	задовільно	
50-62	E		
21-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента
------	---	---	--

**Навчальний контент до проведення практичних занять
Теми практичних занять
Перший модуль**

Теми	ДФН	ЗФН
Практичне заняття №1. Тема: Теоретичні основи лідерства	2	2
Практичне заняття №2. Тема: Поведінські теорії лідерства	2	2
Практичне заняття №3. Тема: Ситуаційні теорії лідерства	2	
Практичне заняття №4. Тема: Сучасні моделі лідерства	2	2
Практичне заняття №5. Тема: Влада та вплив лідера	2	2
Практичне заняття №6. Тема: Стратегічне лідерство	2	

Другий модуль

Теми	ДФН	ЗФН
Практичне заняття №7. Тема: Основи організаційної поведінки	2	
Практичне заняття №8. Тема: Взаємозв'язок особистості та організації	2	2
Практичне заняття №9. Тема: Сприйняття та теорія атрибуції	2	
Практичне заняття №10. Тема: Мотивація на робочому місці	2	2
Практичне заняття №11. Тема: Групова поведінка і поведінка в команді	2	
Практичне заняття №12. Тема: Організаційна культура. Управління організаційним розвитком	2	
Практичне заняття №13. Тема: Конфлікти та стреси в організації	2	2
Практичне заняття №14. Тема: Комунікативна поведінка в організації	2	2

18. Контрольні запитання до іспиту

1. Лідерство і управління-основні характеристики
2. Які основні відмінності між транзакційним трансформаційним лідерами?
3. У чому відмінності місії і образу майбутнього? Приведіть приклад того і іншого.
4. Характеристика елементів лідерства
5. Основні функції лідера
6. Які типи і джерела влади використовує лідер торговельного підприємства?
7. Ситуаційна модель керівництва Фідлера
8. Які особисті характеристики, цінності і установки властиві лідерам 5 рівня?
9. Континіум лідерської поведінки Танненбаума -- Шмідта
10. Підхід Мітчела і Хауса "шлях - мета"
11. Розкрийте основні принципи посилення впливу лідера
12. Модель ситуаційного лідерства Стінсона – Джонсона

13. Теорія життєвого циклу Херсі і Бланшара
14. Модель ухвалення рішень керівником Врума-Йеттона
15. Чому співробітники чинять опір змінам? Як лідери можуть подолати цей опір?
16. Поняття стилю в менеджменті і його класифікація
17. Історія дослідження стилю лідерства
18. Яку із стратегій повсякденних змін ви вважали за краще б використовувати і чому?
19. Дослідження університетів штату Огайо і штату Мічіган
20. Чотири системи Ренсиса Лайкерта
21. "Управлінська решітка лідерства" Блейка і Моутон
22. Які основні характеристики харизматичного лідера ви знаєте? Чому харизма потенційно небезпечна?
23. Чи охоплює модель ефективного лідерства усі основні якості, які повинен проявляти лідер -керівник?
24. Особливості атрибутивної моделі.
25. Характеристика стратегічного лідерства
26. Образ майбутнього і його розвиток в організації
27. Порівняйте ситуаційну модель Фідлера з теорією шлях-мета. У чому схожість і відмінності? Якій з двох концепцій ви віддасте перевагу?
28. Внесок лідера в розвиток стратегії компанії
29. Яку з восьми стадій планованих змін лідери понад усе схильні пропускати? Чому?
30. Етична поведінка та соціальна відповідальність в організації
31. Історія розвитку організаційної поведінки
32. Організаційна поведінка та інші дисципліни в освіті менеджера
33. Аналіз моделей організаційної поведінки
34. Суть теорій розвитку особистості
35. Закони, які впливають на поведінку людини в процесі спільної діяльності. Їх суть.
36. Система цінностей особистості
37. Теорії навчання. Методи навчання поведінці.
38. Що таке фрустрація? Назвіть способи виходу зі стану фрустрації
39. Стадії сприйняття і їх характеристика
40. Спотворення або ефекти сприйняття
41. Теорія атрибуції та її помилки
42. Які чинники має враховувати менеджер з персоналу, розробляючи програму мотивації?
43. Доцільність використання змістовних теорій мотивації. Динамічність потреб персоналу.
44. Сучасні теорії мотивації
45. Методи мотивації: матеріальні та нематеріальні. Чи можуть нематеріальні методи задовольнити первинні потреби?
46. Стадії формування неформальної групи
47. Феномени групового впливу
48. Характеристика методів прийняття рішень у групі
49. Типологія організаційних культур
50. Елементи організаційної культури
51. Репутація та імідж організації
52. Виділіть п'ять основних стратегій вирішення конфлікту. Яка з них найчастіше найбільш прийнятна для вас?
53. Міжособистісний конфлікт та його джерела.
54. Як пов'язаний стрес з показниками виконання робочих завдань?
55. Індивіди типу А і типу В-хто вони? До якого типу ви віднесете самого себе?
56. Які існуючі методи управління стресом ви вважаєте найбільш дієвим? Яким чином психологічне консультування на підприємстві впливає на розвиток стресу у співробітників?

57. Опишіть двосторонній комунікаційний процес. Який з кроків є найважливішим у розумінні інформації, що передається?
58. Які комунікаційні бар'єри перешкоджають вашому спілкуванню із викладачами, друзями тощо?
59. Характеристика електронних комунікацій
60. Дослідницькі методи які використовуються для оцінки поведінки персоналу в організації

**Більш детальна інформація з практичних занять за покликанням:
<http://do.luguniv.edu.ua>**